

Свген БЕРЕЗНЯК,

військовий розвідник, генерал-майор
у відставці, Герой України,
Почесний громадянин міст Києва,
Кракова і Новомосковська

– Якби у нас збереглися всі архіви, якби ми навчилися користуватися тими архівними багатствами, які маємо, тоді не виникало б суперечливих тлумачень тих чи інших подій. Історична правда неподільна. Вона має бути одна для всіх. Саме архіви не дають або ж принаймні не повинні давати змоги вийти за межі цієї правди. Люди не вічні. Минає час, і вони залишають цей світ, але по собі

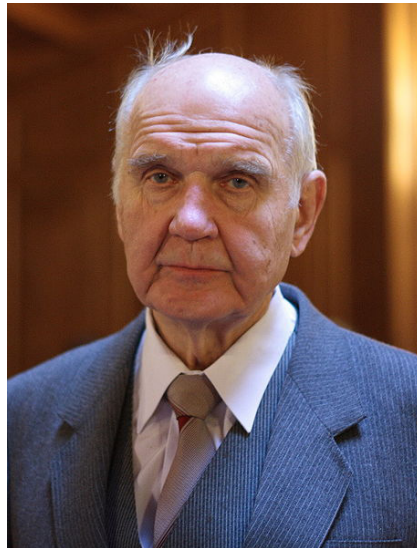
лишають пам'ять, плоди свого життя. Це необхідно берегти.

На моєму досьє, яке зберігається в архіві Генерального штабу Збройних сил Росії, стоїть гриф “Зберігати вічно. Знищенню не підлягають”. Наведу один факт зі свого життя. Півтора роки тому завершилися зйомки документального фільму, які проводили поляки для свого телебачення. Знімальна група деякий час працювала в Києві, де прибирувала матеріал про діяльність розвідгрупи, якою я керував у роки війни. Документалістів цікавило, як ми підтримували зв'язок з Армією Крайовою, як діяли поляки в Русі Опору. Запис лише моїх спогадів тривав понад 5 годин. Коли завершилася робота, я запитав у режисерів, сценаристів, чому через стільки років поляки знову згадали про нашу розвідгрупу? Мені пояснили, що польське керівництво звернуло увагу на те, що в останні роки патріотичне виховання в цій країні занедбали. Тисячі поляків поїхали жити в інші країни. Кажуть, там краще життя. Але в керівництва Польщі такі факти викликали занепокоєння. Через те було вирішено звернутися до часів війни, показати молодому поколінню, як здобувалася перемога над фашизмом, яку високу ціну довелося заплатити за волю. Що стосується фільму, то весь матеріал, який зібрали польські документалісти, неможливо було “втиснути” в нього. Проте усі документи, у тому числі й мої спогади, які залишилися “за кадром”, були передані в Державний архів Республіки Польща на довічне зберігання. Таке рішення польських друзів я поважаю і оцінюю дуже високо, адже йдеться про важливу державну справу, про документи правди, на яких можна виховувати покоління. У цьому сенсі роль архівів важко переоцінити.

З архівами у мене пов'язані спогади, що стосуються моєї роботи в Західній Україні. До війни я завідував Львівським міським відді-

лом освіти. Були спроби знищити архіви цього відділу – хтось видав таке розпорядження. Я його не виконав, наказав підлеглим зберегти кожен документ. Я глибоко вдячний архівістам. Ще й за те, що вони упродовж війни зберігали в Уфі оригінали моїх документів. Паспорт, партійний квиток, особову справу – все це мені повернули наприкінці 1945 р. Таких фактів – тисячі. Вони підтверджують думку про те, що архіви – невід’ємна інституція будь-якої державної системи.

Ігор ЮХНОВСЬКИЙ,
академік НАН України,
виконуючий обов’язки голови
Українського інституту національної
пам’яті, Герой України

– До архівних документів я вперше звернувся, коли працював у Львівській області і займався питаннями сільського господарства. Річ у тім, що якраз тоді почали роздавати землю селянам. Кожен мав отримав свою ділянку. Отож і виникла необхідність визначити межі цих ділянок. А для цього потрібно було з’ясувати, яку саме власність мали селяни до радянської влади. Звичайно, без архівних документів вирішити справу було неможливо. Ось тоді я звернувся до архіву Львівської області. Запам’яталися довжелезні стелажі, ідеальний порядок у приміщеннях. Я одразу зрозумів, що в них зберігаються дуже цінні речі. Згодом поїхав до Австрії, щоб вивчити тамтешній досвід ведення земельного кадастру. Я був вражений тим, як у них ретельно, на підставі архівних документів 100–200-річної давності визначаються земельні межі. Впевнений, що зберегти історію свого народу – це означає не тільки зберегти пам’ять про окремі, хай навіть епохальні події. Дуже важливо зберегти пам’ять про власність. Без неї держава нічого не варта... Загалом архіви посідають особливе місце в суспільстві. Щоправда, за радянських часів, коли влада чинила терор проти свого народу і диктувала свою волю, архівні документи були також деформовані. Мабуть, саме через це ми так довго і болісно йдемо до історичної правди свого минулого. Я не професійний архівіст, але вважаю, що архіви повинні виконувати дві найголовніші функції: зберігати документи формального характеру, тобто різноманітну документацію органів влади та управління і усні розповіді, пояснення і свідчення людей. Коли вони не бояться говорити відверто, їхня правда засвідчує про ступінь спотворення істини. Якщо